

Kritik mot Överförmyndarnämnden i Växjö kommun med anledning av handläggningen av en begäran om godmanskaps upphörande

Beslutet i korthet: Överförmyndarnämnden dröjde sex veckor med att överlämna en begäran om upphörande av godmanskap till tingsrätten. För detta får nämnden kritik. I beslutet anges att det är angeläget att klarlägga hur utredningsansvaret bör fördelas mellan tingsrätt och överförmyndare.

Anmälan

AA framförde i en anmälan, som kom in till JO den 20 juli 2012, och komplettering till anmälan, klagomål mot Överförmyndarnämnden i Växjö kommun med anledning av att skrivelser som han skickat till överförmyndarnämnden besvarats efter lång tid respektive inte alls. Han uppgav bl.a. att han den 27 mars 2012 hade skickat en skrivelse till nämnden som vid tiden för anmälan ännu inte hade besvarats.

Av till anmälan bifogad skrivelse, daterad den 27 mars 2012 och ställd till överförmyndarnämnden, framgick bl.a. att AA begärde att godmanskapet för hans mor skulle upphöra.

Utredning

Dagboksblad i överförmyndarnämndens akt begärdes in och granskades. Av detta framgick bl.a. att AA:s begäran kom in till nämnden den 27 mars 2012 och att den överlämnades till tingsrätten den 14 maj 2012.

Muntliga upplysningar inhämtades från överförmyndarhandläggaren BB, som uppgav i huvudsak följande.

När AA begäran om upphörande av godmanskapet kom in till överförmyndarnämnden den 27 mars 2012 begärde överförmyndarnämnden in yttrande från huvudmannen, den gode mannen, och huvudmannens övriga barn. AA:s begäran om upphörande av godmanskapet lämnades över till tingsrätten den 14 maj 2012 tillsammans med överförmyndarnämndens yttrande över begäran. Överförmyndarnämnden brukar alltid inhämta yttranden från anhöriga, den gode mannen och huvudmannen innan en begäran om upphörande av godmanskap överlämnas till tingsrätten. Detta för att överförmyndarnämnden ska kunna bifoga ett eget yttrande i samband med att begäran lämnas över till tingsrätten. Det har dock på senare tid förts diskussioner om att man inte längre ska göra på det viset.

Ärendet remitterades till överförmyndarnämnden för upplysningar och yttrande över handläggningen av AA:s begäran om upphörande av godmanskapet. Nämnden beslutade den 13 november 2012 att anta chefsjuristen BB:s förslag till yttrande som sitt eget.

Bakgrund

AA har anmält klagomål angående överförmyndarnämndens ("nämnden") hantering av olika ärenden rörande hans mors godmanskap. Han har också anmält nämnden till JO som har beslutat att inhämta yttrande från nämnden, se JO:s begäran om upplysning Bilaga 1 (*utelämnas här, JO:s anmärkning*).

JO:s utredning rör att AA den 27 mars 2012 har begärt att godman-skapet för hans mor skulle upphöra och att nämnden först den 14 maj 2012 har skickat hans begäran vidare till Växjö tingsrätt.

Handläggningsrutiner

Den rutin som hittills har tillämpats vid nämnden är att då ansökningar eller olika former av begäran kommer in inhämtas yttranden från, allt beroende på omständigheterna, anhöriga, huvudmannen och myndigheter. Denna rutin har tillämpats även om det inte ankommer på nämnden att besluta i frågan.

Den rutin som tillämpas har ansetts underlätta arbetet då nämnden i samband med att ärendet överlämnas till tingsrätten också kan avge ett eget yttrande.

Om ansökan eller begäran överlämnas direkt till tingsrätten kommer nämnden likväl att få yttra sig efter föreläggande från tingsrätten samt att tingsrätten har att inhämta yttrande från de personer och myndigheter som nämnts ovan.

Det aktuella ärendet

Nämnden har inhämtat yttrande från berörda anhöriga samt avgett ett eget yttrande i ärendet. Såvitt känt har inte heller tingsrätten behövt komplettera utredningen genom att inhämta yttranden från andra. Således har tiden från det att begäran om upphörande kom in den 27 mars 2012 till det att ärendet överlämnades den 14 maj 2012 använts till att inhämta yttranden och upprätta eget yttrande. Det kan hållas för visst att någon tidsutdräkt på grund av att ärendet inte överlämnades direkt till tingsrätten inte har uppkommit. Tingsrätten hade, om nämnden inte gjort det, tvingats inhämta sagda yttranden.

Bör rutinerna ändras?

Rutinen som har angetts ovan är under översyn.

Fördelen med rutinen är att nämnden i samband med att ärendet överlämnas till tingsrätten kan avge eget yttrande utan att behöva invänta föreläggande från tingsrätten. Vidare får rutinen anses utgöra en service till tingsrätten som i bästa fall förses med ett komplett beslutsunderlag. Under sådana förhållanden fördröjs inte handläggningen för den enskilde.

Emellertid riskerar fördröjningar att uppstå om nämndens försök att inhämta yttranden visar sig fruktlösa. Då måste även tingsrätten söka inhämta yttrandena. Detta innebär dubbelarbete då två myndigheter söker inhämta samma former av yttranden. Vidare kan det tänkas att nämnden inhämtar yttranden från vissa medan tingsrätten är av uppfattningen att ytterligare personer ska beredas tillfälle att yttra sig, även då uppstår fördröjning.

Med hänsyn till att risk för tidsutdräkt för enskild riskerar att uppstå om ärendet inte överlämnas direkt till tingsrätten kommer nämnden framöver att ändra sina rutiner på så sätt att ansökningar och olika former av begäran där annan än nämnden är beslutande överlämnas utan dröjsmål till beslutande instans.

Nämndens bedömning

Nämnden noterar att den rutin som har tillämpats har fördelar, att den inte i sig kan anses felaktig, att den har tillämpats under många år utan att vara ifrågasatt samt att den kan anses som en service gentemot tingsrätten. Inte heller har rutinen i det aktuella fallet medfört att någon enskild har lidit men.

Med hänsyn härtill och då nämndens rutiner ska ändras saknar nämnden anledning att rikta kritik mot någon befattningshavare. Nämndens bedömning är således att något fel inte har begåtts.

[...]

AA kommenterade överförmyndarnämndens remissvar.

Bedömning

Av 11 kap. 4 och 19 §§ föräldrabalken (FB) framgår att frågor om anordnande och upphörande av godmanskap enligt 11 kap. 4 § FB prövas av rätten. Ansökan om att ett sådant godmanskap ska upphöra får, enligt 11 kap. 15 och 21 §§ FB, bl.a. göras av förmyndaren, den som ansökningen avser samt av hans eller hennes närmaste släktingar. Begreppet ”närmaste släktingar” omfattar bl.a. barn till den som ansökningen avser.

Utredningsansvaret i ett ärende om upphörande av godmanskap enligt 11 kap. 4 § FB vilar på den domstol som har att fatta beslut i frågan. Beträffande utredningsansvaret framgår av lagtexten att rätten, om det kan ske, ska ge den enskilde tillfälle att yttra sig (11 kap. 21 § tredje stycket FB). I övrigt är det domstolen som i det enskilda fallet har att ta ställning till vilken utredning som bör inhämtas.

Från JO:s sida har tidigare uttalats att en överförmyndarnämnd som får in en ansökan om godmanskap enligt 11 kap. 4 § FB eller förvalterskap enligt 11 kap. 7 § FB *snarast* bör överlämna ansökan, eventuellt tillsammans med ett eget yttrande i saken, till tingsrätten (se bl.a. JO 2005/06 s. 424 f). Detsamma bör gälla beträffande en ansökan om upphörande av ett godmanskap. Bestämmelserna i FB ålägger i den aktuella situationen inte överförmyndarnämnden någon annan skyldighet än att, i enlighet med vad som kommer till uttryck i 4 § förvaltningslagen (1986:223), hjälpa sökanden till rätta.

Av utredningen framgår att AA vände sig till överförmyndar-nämnden och skriftligen bl.a. begärde att godmanskapet för modern skulle upphöra. Som framgår ovan ska sådana frågor prövas av rätten. Överförmyndarnämnden inhämtade dock yttranden från berörda anhöriga samt upprättade ett eget yttrande i saken innan den – mer än sex veckor efter att begäran kom in – lämnade över denna till tingsrätten. Enligt min uppfattning har överförmyndarnämnden därmed dröjt för länge med att lämna över AA:s begäran till tings-rätten. Nämnden kan inte undgå kritik för sin handläggning av AA:s begäran. Jag noterar dock att nämnden ändrat sina rutiner i nu aktuellt avseende.

Vad AA i övrigt anfört föranleder inte någon ytterligare åtgärd eller något uttalande från min sida.

Avslutningsvis vill jag tillägga att jag är medveten om att överförmyndare, i ärenden som ska avgöras av tingsrätten, ofta inhämtar egen utredning eller

upprättar ett eget yttrande innan handlingarna överlämnas till tingsrätten. Även om något direkt stöd i lagen inte finns för en sådan ordning innebär det sannolikt många gånger en snabbare och smidigare handläggning. Det finns dock – som överförmyndarnämnden också konstaterat i sitt remissvar – en risk för att ärendet kan bli mer omfattande än nödvändigt och att handläggningen kan ta längre tid. Detta gäller särskilt i fall då överförmyndaren och tingsrätten har olika uppfattningar om vilken utredning som bör inhämtas. Mot den bakgrunden är det enligt min mening angeläget att ytterligare klarlägga hur utredningsansvaret bör fördelas mellan tingsrätterna och överförmyndarna.

För närvarande pågår det en utredning (Utredningen om bättre förutsättningar för gode män och förvaltare, Ju 2012:01) som bl.a. har i uppdrag att kartlägga hur tingsrätter och överförmyndare tillämpar bestämmelserna om utredningsansvar i ärenden där tingsrätten fattar beslut. Utredningen ska utifrån vad denna kartläggning visar överväga om det är lämpligt att överförmyndaren åläggs att bistå tingsrätten med att göra utredningen (dir. 2012:16 s. 5). En kopia av detta beslut överlämnas därför till Justitiedepartementet.

Ärendet avslutas.